

Bilgi Yönetimi Dergisi

Cilt: 8 Sayı: 1 Yıl: 2025

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/by>

Hakemli Makaleler

Araştırma Makalesi

Makale Bilgisi

Gönderildiği tarih: 09.11.2024
Kabul tarihi: 31.01.2025
Erken Görünüm: 23.05.2025
Yayınlanma tarihi: 30.06.2025

Article Info

Date submitted: 09.11.2024
Date accepted: 31.01.2025
Date early view: 23.05.2025
Date published: 30.06.2025

Anahtar Sözcükler

Halk Kütüphaneleri, Maliyet-Yarar Analizi, Halk Kütüphanelerinin Ekonomik Yararı

Keywords

Public Libraries, Cost-Benefit Analysis, Economic Benefits of Public Libraries

DOI numarası

10.33721/by.1581118

ORCID

0000-0002-5305-4745 (1)
0000-0003-4040-3966 (2)

Halk Kütüphanelerinin Ekonomik Yararı: İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi için Maliyet-Yarar Analizi

Economic Benefits of Public Libraries: Cost- Benefit Analysis for Istanbul Orhan Kemal Provincial Public Library

Samet EMRE

Koç Üniversitesi Suna Kıraç Kütüphanesi, semre@ku.edu.tr

Bülent YILMAZ

Hacettepe Üniversitesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi, byilmaz963@gmail.com

Öz

Yapısal unsur ve hizmetleriyle halk kütüphaneleri toplumun bilgi gereksinimini karşılamakta, eğitime destek olmakta, kültürel gelişime katkı sağlamakta ve bu unsurlar aracılığıyla hem hanelerin hem de kamu kesiminin ekonomik altyapısını güçlendirmektedir. Kütüphane unsur ve hizmetlerinin kapsamı ne kadar geniş olursa, ekonomik altyapıya olan katkısının da bir o kadar fazla olacağı öngörülmektedir. Bu çalışmanın amacı, kütüphane hizmetlerinden doğan ve yukarıda ifade edilen bilgi, kültür ve ekonomik altyapı arasında soyut olarak görünen ilişkiyi daha somut bir şekilde ifade etmek; bir başka deyişle kütüphanelerin topluma sunmuş olduğu hizmetlerin maliyet ve yararlarını maliyet-yarar analizi yöntemiyle ortaya koymaktır. Çalışmanın amacı doğrultusunda İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Çalışma kapsamında ilgili kütüphanenin 2022 yılına ilişkin cari harcama ve kullanım verileri kütüphaneden talep edilmiştir. Cari harcama verilerinin toplulaştırılması ile kütüphanenin ilgili yıla ilişkin toplam maliyeti tespit edilmiştir. Ardından kütüphanenin hizmetleri aracılığıyla kullanıcı ile temas ettiği alanlar belirlenmiş ve bu alanlara ilişkin kullanım verileri yılın tüm ayları için ayrı ayrı incelenmiştir. Saptanan hizmetlerin piyasa değerleri (varsa) doğrudan tespit edilmiş, (yoksa) ikame hizmetlerin fiyatları kullanılmıştır. Elde edilen fiyatlar, tüketimin/kullanımın gerçekleştiği her bir ay özelinde TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verileri dikkate alınarak enflasyondan arındırılmıştır. Enflasyondan arındırılan değerler kütüphanenin kullanım istatistikleri ile toplulaştırılmış ve kütüphane hizmetlerinin toplam yararı tespit edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, en yüksek ekonomik yararın kütüphane koleksiyonunun kullanımı ile ilgili olduğu, bu yarar düzeyini fiziksel alanın kullanımı, düzenlenen kültürel etkinlikler, yanıtlanan referans soruları ve internet-bilgisayar hizmetlerinin izlediği ortaya konulmuştur. Kütüphane sunmuş olduğu bu hizmetler ile kendisine yatırılan her 1 Türk Lirası (TL) karşılığında 2.08 Türk Lirası değerinde (iki kattan fazla) ekonomik yarar sağlamıştır. Araştırmanın sonuçları arasında, kütüphanenin yeterli personelinin olmadığı ve bunun sonucu olarak veri kayıplarının gerçekleştiği, dolayısıyla sayısal olarak ifade edilen ekonomik yararın (%208) ilgili yıl için daha fazla olabileceği öngörüsünde bulunulmuştur. Çalışmanın sonunda çeşitli önerilerde bulunulmuş ve tüm kütüphaneler için pratik bir maliyet-yarar analizi formülü sunulmuştur. Türkiye’de kütüphanelerin ekonomik yararını verilerle somut biçimde ortaya koyan ilk araştırma olması çalışmanın özgünlüğünü oluşturmaktadır.

Abstract

Public libraries, through their structural components and services, play a crucial role in addressing societal information needs, supporting education, contributing to cultural development, and strengthening the economic infrastructure of both households and the public sector.

*Bu makalenin araştırma ve yayın süreci “Araştırma ve Yayın Etiğine” uygun şekilde yürütülmüştür.

** Bu çalışma Samet EMRE’nin Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü’nde tamamlanan Halk Kütüphanelerinin Ekonomik Etkisi: İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi için Maliyet-Yarar Analizi tezine dayanılarak hazırlanmıştır.

The broader the scope of library services, the greater their anticipated contribution to the economic framework. The primary aim of this study is to provide a more concrete understanding of the abstract relationship between information, culture, and economic infrastructure by utilizing a cost-benefit analysis to evaluate the costs and benefits associated with library services. Specifically, this research focuses on the Istanbul Orhan Kemal Provincial Public Library. Data regarding the library's operating expenses and usage for the year 2022 were obtained directly from the library. By aggregating the expenditure data, the total cost of the library for that year was calculated. The study further identified the various areas in which the library engages with its users, and analyzed the usage data for each month of the year. The market values of these services were either directly determined or estimated through the prices of substitute services. These values were then adjusted for inflation using data from the Turkish Statistical Institute (TUIK). After inflation adjustment, the total benefits derived from library services were computed by consolidating the usage statistics with the inflation-adjusted values. The findings reveal that the highest economic benefit is derived from the use of the library's collection, followed by the use of physical space, cultural events, reference services, and internet-computer access. For every 1 Turkish Lira invested in the library, a return of 2.08 Turkish Liras was generated, more than double the initial investment. The study also highlights that the library's insufficient staffing led to data losses, suggesting that the reported benefit (208%) could have been even higher with adequate staffing. The study concludes with a set of recommendations and proposes a practical cost-benefit analysis formula that can be applied to libraries in general. The originality of this study lies in its distinction as the first research in Turkey to substantiate the economic benefits of libraries.

1. Giriş

Maliyet-yarar analizi, işletmelerin girdi maliyetlerini kontrol etmek, üstlendiği maliyetler karşılığında yarattığı katma değeri saptamak ve fon sağlayıcı kuruluşlara karşı saydam bir biçimde hesap vermek amacıyla kullanılan bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu analiz Türkiye’de 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren kâr amacı güden işletmelerde popülerlik kazanmış, sürecin devamında kapsam genişlemiş, kâr amacı güden işletmelerin yanı sıra ücretsiz hizmet veren kuruluşlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Halk kütüphaneleri kâr amacı gütmeyen kuruluşlardan biridir ve önemli maliyetler üstlenmektedir. Bina, koleksiyon, personel, yakıt ve enerji kütüphane maliyetlerinden bazılarıdır (Pung ve diğerleri, 2004). Katlanılan maliyetlere karşın kütüphaneler koleksiyon, fiziksel alan, kültürel etkinlik, internet ve referans hizmeti gibi çeşitli hizmetler sunmaktadır. Bu hizmetlerin fiyatı, yani bir piyasa değeri bulunmaktadır. Yarar olarak ifade edebileceğimiz bu değer, “kütüphane hizmetlerinin durdurulduğu” varsayımı altında belirgin bir hale gelmektedir.

2. Maliyet-Yarar Analizi

Maliyet-yarar analizinin iyi bir şekilde kavranabilmesi için öncelikle bu analize ilişkin birtakım kavramların açıklanması gerekmektedir. Bu kavramlar harcama, gider, maliyet ve yarardır. *Harcama*, farklı amaçlara yönelik olarak işletmelerin üstlendiği ve para, hisse senedi, çek vb. yollarla ödemesi yapılan unsurdur. Gökçen, Çelenk ve Horasan (2014, s. 10) bu kavramı “bir varlık veya hizmetin edinilmesi amacıyla veya bir işletmede gerçekleştirilecek hasarlara yönelik yapılan ödemeler” olarak tanımlamaktadır. *Gider*, işletmenin bir gelir elde etmek amacıyla üstlenmiş olduğu harcamalar olarak düşünülmektedir. Uslu’ya göre (1991, s.21) gider doğrudan veya dolaylı olarak işletmeye kâr sağlaması beklenen harcamalar bütünüdür. *Maliyet*, işletmenin üretim faktörlerinin bir araya getirilerek planlanmasından itibaren katlanılan bütün fedakarlıkların toplamıdır (Kaygusuz, Dokur, 2014, s. 24). Maliyetler bir dönemden bağımsız olarak hesaplanmaktadır. Bununla birlikte, maliyetler işletmenin yapısına ve faaliyet gösterdiği alana göre değişiklik göstermektedir. Bunlar, oluşum şekillerine göre maliyetler, işlevlerine göre maliyetler, izlenebilirliğe göre maliyetler vb. şekilde sıralanmaktadır. *Yarar*, bir mal veya hizmetin tüketimi sonucunda elde edilen haz, tatmin veya keyif olarak nitelendirilebilir. Kavram TDK’ye göre (TDK, 2023) “bir işten elde edilen iyi sonuç; getiri, kazanç, fayda, kâr, avantaj” şeklinde tanımlanmaktadır. *Maliyet-yarar analizi kavramı* ise Akman (2011, s. 123) tarafından yatırım projelerini etkinlik yönünden değerlendirmeye yarayan, topluma en yüksek faydayı sağlayacak olan projenin seçiminde veya öncelik sırasının tespit edilmesinde kullanılan bir teknik olarak açıklanmaktadır. Pratikte bu kavram katlanılan maliyetler ile bu maliyetler sonucunda elde edilen yararların oranlanması olarak ifade edilebilir.

3. Halk Kütüphanelerinde Maliyet-Yarar Analizi: Kavramsal Çerçeve

Kurum ve kuruluşların altyapı ve hizmetlerinin iyi bir şekilde ele alınması, maliyet-yarar analizi çalışmalarının önemli bir parçasıdır. Çünkü yararın iyi bir şekilde tanımlanması ve bu doğrultuda değer kazanması gerekmektedir. Bu anlamda aşağıda ilk olarak halk kütüphanelerinin amaç, unsur ve hizmetleri ele alınmakta, daha sonra halk kütüphanelerinde maliyet-yarar analizi ve bu konu ile ilgili araştırmalar vurgulanmakta, son olarak İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi tanıtılmaktadır.

3.1. Halk Kütüphaneleri

Kamu kesimi toplumsal gereksinimler doğrultusunda projeler planlarken, projelerin finansman aracı olarak vergileri kullanmaktadır. Diğer bir deyişle, toplum tarafından ödenen vergiler tekrar toplum yararına çeşitli şekillerde sunulmaktadır. Halk kütüphaneleri de toplumun bilgi ve kültür düzeyini artırmak amacıyla kamu kesimi tarafından hayata geçirilen bu hizmet ve projelerden biri olarak karşımıza çıkmakta, sayıları her geçen gün daha da artmaktadır (Emre, 2024, s.18). Halk kütüphaneleri toplumun bilgi ve kültür düzeyini artırırken, bunların yanı sıra çeşitli amaçlara da hizmet etmektedir. Bu doğrultuda halk kütüphanelerinin amaçları Atılgan (2003, s.4) tarafından aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır.

- Toplumun tüm kesimlerine hiçbir ayırım gözetmeksizin hizmet sunmak,
- Kütüphane kullanım alışkanlığı kazandırmak,
- Okuma alışkanlığı kazandırmak,
- Düşünce özgürlüğünü ve fırsat eşitliğini sağlamak,
- Yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek,
- Toplumun bilinçlenmesini sağlamak,
- Kaynakların etkin kullanımını sağlamak,
- Bilgi toplumunun oluşumuna katkıda bulunmak,
- Bilgi edinme özgürlüğünü sağlamak vb.

Halk kütüphaneleri yukarıda açıklanan amaçlar doğrultusunda birtakım hizmetler üretmekte, bu hizmetleri ise bazı “kısıtlar” altında hayata geçirmektedir. Bu kısıtlar kütüphanelerin yapısal unsurları olarak da bilinmekte ve bina, bütçe, personel, kullanıcı, derme olarak sıralanmaktadır.

Bina, kütüphane hizmetlerinin güvenli, temiz ve amacına uygun bir şekilde yürütülmesi için gerekli unsurlardan biridir. Kütüphane binasının varlığı ve binanın temiz bir şekilde faaliyet göstermesi bu unsuru yeterli kılmamaktadır. Kütüphane binasının hizmet verdiği şehre uzaklığı, aydınlatması, şehrin sosyal ve kültürel yapısına uygun bir dizayna sahip olması kütüphane binasının diğer önemli meselelerindendir (Yılmaz, 1995, s.34; Hazırlar, 2004, s.3). *Bütçe*, maaşların ödenmesi, malzemelerin temin edilmesi ve yakıt giderlerinin karşılanması için gerekli ana unsurdur. Kütüphaneler de tıpkı diğer kurum ve kuruluşlar gibi birtakım harcamalar yapmaktadır. Bu harcamalar kütüphanelerin hizmet çeşitliliğine göre değişiklik göstermektedir. Değişiklikler bütçeyi ve bütçe içerisindeki kalemlerin dağılımını doğrudan etkilemektedir. Buna istinaden Yılmaz (1995, s.35) bütçenin dağılımı ile ilgili olarak kütüphane hizmetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi için personel maliyetlerinin cari bütçe içerisindeki payının %66, diğer giderlerin cari bütçe içerisindeki payının ise %34 olmasını önermektedir. *Personel*, kütüphanecilik hizmetlerinin, teknik hizmetlerin, idari hizmetlerin, temizlik ve bakım hizmetlerinin yürütülmesi için gerekli görülen unsurlardan biridir. Örneğin kataloglama yapılması için kütüphaneciler, idari işlerin yürütülmesi için memurlar, teknik süreçlerin yürütülmesi için teknikerler, temizlik işlemlerinin düzenli aralıklarla yapılması için temizlikçiler kütüphanelerde görev almaktadır. IFLA (1986, s.63) personel sayısını nüfusun büyüklüğüne göre oranlamakta ve orta ölçekteki kütüphanelerde 2000 kişi için 1 kütüphanecinin, büyük ölçekteki kütüphanelerde 2500 kişi için 1 kütüphanecinin çalışmasını önermektedir. *Kullanıcı*, kütüphane hizmetlerinden aktif bir şekilde yararlanan ve yararlanma potansiyeli taşıyan bireylerin tamamıdır. Belanger ve Young bu kavramı “kütüphanenin hizmet vermek için hedeflediği grubun üyeleri ile kütüphane derme ve hizmetlerini fiilen kullanan diğer kişiler” olarak tanımlamaktadır (Belanger ve Young, 1983, s.237). Kullanıcı, kütüphanelerin hizmet ve varlık amacını oluşturmaktadır. *Derme* ya da *koleksiyon*, bilgi taşıyıcısı olan

her tür materyalin bir araya getirilerek kullanıcıların boş zamanlarını nitelikli bir biçimde geçirmesini sağlayan, öğreten, yarar sağlayan temel unsurlardan birisidir (Püsküllüoğlu, 2003, s. 813).

Kütüphanelerin unsurları olarak bilinen ve yukarıda sıralanan gereklilikler, kütüphanelerde birtakım hizmetlerin sunulabilmesi için bir araya getirilmektedir. Bu hizmetler okuyucu/kullanıcı hizmetleri olarak adlandırılmaktadır. Kütüphanelerde kullanıcı hizmetlerinin yanı sıra yönetsel hizmetler ve teknik hizmetler de yürütülmektedir. Çalışmamızda kullanıcıların doğrudan yararlandığı hizmetlerin “yarar” olarak tanımlanması ve yararın tamamının okuyucu/kullanıcı hizmetleri tarafından sunulması nedeniyle yönetsel ve teknik hizmetlerden bahsedilmemektedir. Çalışmanın kapsamını kullanıcı hizmetleri oluşturmaktadır ve kullanıcı hizmetleri kısaca şöyle açıklanmaktadır:

Ödünç verme hizmeti, kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda talep ettikleri kaynakların belirli kural ve süreler dahilinde ücretsiz bir şekilde ödünç verilmesi hizmetidir (Yılmaz, 1995, s.26). Bu hizmet ile kullanıcıların iş, okul ve yaşamlarında gereksinim duydukları bilgilerin karşılanması amaçlanmaktadır. *Danışma hizmeti*, bilgi kaynaklarının seçim, erişim ve doğru kullanımına yönelik olarak kullanıcılara sunulan her türlü hizmeti kapsamaktadır (Tyckoson, 2001, s.183; akt. Uçak, 2004, s.2). Bunlara ek olarak, referans sorularının yanıtlanması, araştırma rehberlerin geliştirilmesi, okuryazarlık eğitimlerinin verilmesi ve oryantasyonların planlanması danışma hizmetlerinin kapsamını oluşturmaktadır. *Kültürel hizmetler*, “sanattan anıtsal değerlere ve yayıncılıktan kütüphane hizmetlerine varıncaya kadar değişik nitelikteki konular” şeklinde tanımlanmaktadır (Öztaş ve Zengin, 2008, s.161). Benzer bir biçimde kültürel hizmetler “çoğunlukla yayın ve kütüphanecilik, sahne sanatları, sinema, müzik, güzel sanatlar ve müzelerle ilgili olan hizmetler” olarak da ele alınmaktadır (Pektaş, 2004). *Gezici kütüphane hizmetleri*, kütüphane hizmetlerine ulaşım engelleri olan bireylerin kütüphane hizmetlerinden mahrum kalmaması için ilgili hizmetlerin bu kişilere taşınmasıdır. Ersoy (1962, s.1) gezici kütüphaneyi “hareket halinde bir halk kütüphanesi olup, özellikle bölgedeki halk kütüphanesinden zaman, yer ve başka bakımdan yararlanma imkânları olmayan taşra halkına hizmet veren” unsur olarak açıklamaktadır. *Bina ve teçhizat hizmetleri*, kütüphaneyi ziyaret eden kullanıcıların kütüphane içerisinde mobilya, aydınlatma, ısıtma vb. gibi hizmet ve teçhizatlarından yararlanmasıdır. Kullanıcı hizmetlerinin boyutu ve kapsamı çeşitlilik gösterebilir. Bu nedenle bu hizmetleri açıklarken farklı hizmetlerin de burada yer alabileceği unutulmamalıdır.

3.2. Halk Kütüphanelerinde Maliyet-Yarar Analizi

Kullanıcılar kütüphanede geçirdiği süre boyunca kütüphane tarafından sunulan ve yukarıda söz edilen hizmetlerin çoğundan yararlanmaktadır. Materyal ödünç almak/vermek isteyen bir kullanıcı yalnızca koleksiyondan değil, teçhizat hizmetlerinden ve sıklıkla danışma hizmetlerinden yararlanmaktadır. Bu hizmetlerin sunumu kira, personel, yakıt, bakım ve onarım vb. gibi girdilerin bir araya gelmesi ile mümkün olabilmektedir. Türkiye’de girdi maliyetleri KYGM (Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü) tarafından karşılanırken, yarar toplum tarafından elde edilmektedir. KYGM tarafından üstlenilen maliyetler ve toplum tarafından elde edilen yararlar aşağıda sıralanmaktadır.

Personel maliyetleri, genellikle kütüphanelerdeki en önemli maliyet unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır (Roberts, 1998, s. 160). Personel maliyetleri kendi içerisinde doğrudan ve dolaylı personel maliyeti olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğrudan personel maliyeti, kütüphane hizmetlerinin üretimine doğrudan katkı sağlayan personellerin maliyetleridir. Dolaylı personel maliyetleri ise hizmetlerin planlanmasında katkısı olan fakat sürece doğrudan katılmayan personellerin maliyetleridir. Şef, amir ve yöneticilerin çalışma maliyetleri dolaylı maliyetlere örnek olarak gösterilebilir.

Malzeme (hammadde) maliyetleri, işletmelerin faaliyet alanlarına göre değişiklik göstermektedir. Kütüphaneler ve diğer bilgi merkezleri için malzemeler kitap, dergi, ansiklopedi, bilgisayar şeklinde sıralanmaktadır. Malzeme maliyetleri çeşitli yazarlar tarafından farklı şekillerde ele alınmaktadır. Ferdinand F. Leimkuhler ve Michael D. Cooper kütüphane koleksiyonunu malzeme maliyetleri altında değerlendirmekte ve bu nedenle malzeme maliyetlerini önemli bir maliyet unsuru olarak ele almaktadır (Leimkuhler ve Cooper, 1970, s. 6). Buna karşıt olarak Fremont Rider malzeme maliyetlerini sadece kırtasiye maliyetleri olarak ele almakta ve malzeme maliyetlerini genel maliyetler arasında yok denecek kadar küçük görmektedir (Rider, 1936, s. 349).

Genel maliyetler, üretime doğrudan katılmayan fakat üretimin gerçekleşmesi için gerekli olan maliyetleri temsil etmektedir. Karmaşık bir maliyet yapısının önlenmesi için doğrudan ve dolaylı maliyetlerin ayrıştırılması önemlidir. Dolaylı personel maliyetleri, araç-gereç ve kırtasiye maliyetleri, kira, ısıtma, aydınlatma ve su maliyetleri, enerji, haberleşme ve bakım-onarım maliyetleri, amortisman vb. bu maliyetlerin bazılarıdır (Yontar, 1990, s. 131). Bu çalışmada genel maliyetler, ölçüm farklılıkları nedeniyle üç grupta irdelenmektedir. Genel maliyet gruplarından ilki ısıtma, aydınlatma, haberleşme, su ve enerji gibi kaçınılmaz unsurlardan doğan maliyetlerdir. Eğer kurumların doğrudan abonelikleri varsa bu maliyetlerin tespiti kolay olmaktadır. Merkezi sistem aracılığıyla dağıtımı yapılan bir yapı söz konusu ise ilgili maliyetlerin tespiti için toplam maliyetlerin m² cinsinden karşılığı hesaplanmalıdır (Ertuna, 1974, s. 56). Genel maliyetlerin ikinci grubu ulaşım, bakım-onarım ve kira gibi her zaman her kurumda gözlenmeyen maliyetlerdir. Bu maliyetler kurumun hizmet altyapısı ve fiziksel yapıların devşirme durumu ile ilgilidir. Örneğin, kütüphaneler arası ödünç verme hizmeti vermeyen/almayan bir kütüphanenin ulaşım maliyeti de söz konusu olmamaktadır. Benzer bir şekilde yeni açılan bir kütüphanenin bakım-onarım maliyetinin olmaması, daha eski kütüphanelerin veya kütüphaneye devşirilen binaların bakım-onarım maliyetlerinin yüksek olması bu grupta yer alan maliyetlerin yapısını ortaya koymaktadır. Genel maliyetler altında ele alınan son unsur amortisman maliyetidir. Kütüphaneler söz konusu olduğunda amortisman maliyetleri hakkında görüşler farklılık göstermektedir. Genel olarak amortisman maliyetleri bir kurumun sahip olduğu demirbaşların, dayanıklı tüketim madde ve materyallerinin yıpranma payı olarak bilinmektedir. Kütüphaneler açısından amortisman hesaplamasını zorlaştıran unsur eskiyen şeylerin yalnızca fiziksel/somut olmaması, aynı zamanda kütüphane içerisindeki bilgi kaynaklarının yani bilginin de eskimesi durumudur. Fiziksel yıpranma bedelinin hesaplanmasında doğrusal yöntem, azalan bakiyeler yöntemi, üretim miktarı gibi yöntemler mevcuttur. Fakat bilginin yıpranma/eskime bedelinin tespiti bu yol ve yöntemlerle mümkün olmamaktadır. Çünkü bilginin yıpranması/eskimesi, disiplinlere hatta materyal türlerine göre farklılık göstermektedir. Funk'a göre bir kitabın ömrü Eczacılık alanında 2,5 sene, Botanik alanında 8 senedir. Funk ayrıca kitapların ortalama ömrünün 10, süreli yayınların ortalama ömrünün ise 5 sene olduğunu ifade etmektedir. (Funk, 1975, s. 56).

Yarar, kamu kuruluşları tarafından sunulan mal veya hizmetlerde mevcut olan fakat ölçümünde çeşitli güçlükler barındıran bir unsurdur. Mal veya hizmet satışının doğrudan gerçekleşmemesi ya da yararın tüketimden daha sonraki senelerde ortaya çıkması ölçümdeki güçlüklerin nedenini oluşturmaktadır (Elliot, 2007, s. 16). Kütüphanelerde sunulan referans hizmetleri de kamusal mal veya hizmet örneklerinden biri olmakla birlikte yararının ölçümü ile ilgili net bir çalışma görünmemektedir. Referans hizmetlerinden farklı olarak, kütüphanede sunulan diğer hizmetlerin piyasada ikameleri bulunmakta ve bu hizmet ikamelerinin de alternatif fiyatları tespit edilebilmektedir. Kütüphane tarafından düzenlenen kültürel faaliyetler, ödünç verme hizmeti, fiziksel alan kullanımı, internet kullanımı gibi hizmetler piyasa fiyatı bulunan hizmetlerden bazılarıdır. Örneğin kütüphane tarafından organize edilen bir film gösteriminin iptal olması durumunda ücretsiz olan bu hizmet doğrudan ücretli olarak sunulan kanallardan, örnek özelinde, sinema/program ve üyeliklerden temin edilecektir. Benzer şekilde, ödünç verme hizmetinin olmaması durumunda bu talep yayınevlerine kayacak ve talep yayınevi kanalı aracılığıyla karşılanacaktır.

“Kütüphane hizmetlerinin durdurulduğu” varsayımı temel alındığında ve yukarıdaki örnekler değerlendirildiğinde üç farklı durum ortaya çıkmaktadır. İlki, kütüphaneden yararlanan kullanıcıların kütüphanenin sağladığı mevcut hizmetlere erişiminin kısıtlanmasıdır. İkinci durum, bilgi hizmetlerinin kütüphane dışı kurumlardan ücreti karşılığında dahi tam anlamıyla sağlanamamasıdır. Üçüncüsü ise, kütüphane hizmet ikamelerinin kütüphane dışı kurumlardan edinilmesi durumunda belirli bir ücrete tabi olması ve kullanıcıların her koşulda bu bedeli karşılayamayacak olmasıdır.

Söz konusu durumlardan ilki, bu çalışmanın perspektifinde kütüphane hizmetlerinden doğan ekonomik yararın çıkış noktasını oluşturmaktadır. İkinci durum referans hizmetlerinin tekelliğini vurgulamaktadır. Referans hizmetleri aracılığıyla sunulan bilgi hizmetleri kamu kuruluşları arasında yalnızca kütüphaneler aracılığıyla sunulmaktadır ve “kütüphane hizmetlerinin durdurulması varsayımı” altında referans hizmetlerinden doğması beklenen yararın kaybı doğrudan refah kaybı olarak anlam kazanmaktadır. Üçüncü durumda ise kütüphanelerin çok daha farklı bir yönü belirgin hale gelmektedir. Aynı varsayım altında kütüphane hizmet ikamelerinin her koşulda her kullanıcı tarafından piyasadan

satın alınması mümkün olmayacaktır. Bunun sonucu olarak, satın alma gücündeki eşitsizlik zamanla bilgi boşluğuna (information gap) dönüşecektir.

3.3. İlgili Çalışmalar

ABD'nin Ohio eyaletinde 2006 yılında uygulanan çalışmada, halk kütüphanelerine yapılan yatırımlar ve bu yatırımlar sonucunda halka sunulan bilgi hizmetlerinin ekonomik değeri araştırılmıştır (Levin, Driscoll ve Fleeter, 2006). Dokuz kütüphane aracılığıyla 8.2 milyon ABD vatandaşına hizmet veren Ohio Eyalet Kütüphanesi ilgili dönemde hizmetlerini gerçekleştirebilmek için \$74,4 milyon maliyet üstlenmiştir. Bunun sonucu olarak basılı/elektronik kitap ödünç verme hizmeti, referans hizmetleri, okuryazarlık hizmetleri, bilgisayar kullanım eğitimleri ve dış hizmetler sunmuş, \$190,4 milyon değerinde ekonomik yarar sağlamıştır. Bu ekonomik değerın çoğunlukla ödünç verme hizmetlerinden ve referans hizmetlerinden kaynaklandığı ilgili kütüphane özelinde ortaya konulmuştur. Bu ekonomik değeri sırasıyla bilgisayar kullanımları, eğitimler ve dış hizmetler takip etmiştir. Çalışmada ayrıca halk kütüphanelerinin yaydığı pozitif dışsallıklara da değinilmiş ve bu pozitif dışsallıklar okuryazarlık düzeyinde artış, iş becerilerinin gelişimi, nezaket, anlayış ve hoşgörünün artması şeklinde sıralanmıştır.

Pung, Clarke ve Patten 2004 yılında Britanya Kütüphanesi'nin ekonomik etkisini ölçmek istemiş, bu doğrultuda kütüphane kullanıcılarına kütüphane hizmetlerinin sürdürülmesi için ödemek isteyecekleri miktarlar (willingness to pay) sorulmuştur. Çalışma kapsamında kütüphanenin ilgili yıl içerisinde £83 milyon maliyete katlandığı, buna karşın topluma £363 milyon değerinde bilgi hizmeti sunduğu ortaya konulmuştur. Bu araştırmada kütüphanelerin doğrudan ve dolaylı ekonomik yararları araştırılmış ve kütüphanenin sağladığı dolaylı ekonomik yararın doğrudan sağladığı ekonomik yarardan daha fazla olduğu ifade edilmiştir (Pung ve diğerleri, 2004).

Indiana Eyalet Kütüphanesi'nde de benzer bir araştırma yapılmış ve kütüphanelerin doğrudan ekonomik yararları araştırılmıştır. Bu anlamda ödünç verme hizmetleri, danışma hizmetleri, çalışma alanları, bilgisayarlar, kültürel etkinlikler ve süreli yayın/gazete okuma hizmetlerine odaklanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre kütüphanenin en yüksek yarar sağlayan hizmeti ödünç verme hizmeti olmuş, bunu referans hizmetleri takip etmiştir (The Indiana Business, 2007). Çalışmanın özet bulgusu kütüphanenin her \$1 karşılığında topluma \$2,38 değerinde hizmet sunduğu olmuş ve ekonomik kalkınmadaki rolü vurgulanmıştır.

Güney Carolina Kütüphane ve Bilgi Okulu 2005 yılında kütüphanelerin yalnızca doğrudan ekonomik etkilerinin olmadığını, kütüphanelerin topluma dolaylı ekonomik yararlar da sağladığını vurgulamış ve Güney Carolina Eyalet Kütüphanesi'nin ekonomik etkisini iki aşamada ele almıştır. Kütüphane kullanıcıları ve kütüphane potansiyel kullanıcılarına uygulanan anketler ile kütüphane kullanım verileri bir arada irdelenmiştir. Kütüphanenin kendine yatırılan her \$1 karşılığında \$2,86 doğrudan ve \$1,62 dolaylı fayda sağladığı sonucuna varılmıştır (Barron ve diğerleri, 2005).

Florida Eyalet Kütüphanesi'nde konuya vergi mükelleflerinin kütüphaneden sağladığı yarar perspektifiyle yaklaşmış ve yatırımların geri dönüşü araştırılmıştır. Çalışmada kütüphane hizmetlerinin durdurulması varsayımıyla kütüphane hizmet ikamelerinin alternatif fiyatları baz fiyat olarak kullanılmıştır. Çalışmada ilgili varsayım dayanarak Florida Eyaleti'nin topluma benzer düzeyde bilgi hizmetini sunabilmesi için \$5,6 milyar daha fazla harcama yapmak zorunda kalacağı öngörülmüştür (Griffiths ve diğerleri, 2004).

İlgili çalışmalar dünyanın birçok yerinde kütüphanelerin farklı maliyetler üstlenerek benzer hizmetleri farklı boyutlarda ürettiğini ve hizmetlerden doğan yararın toplum tarafından doğrudan veya dolaylı yollarla tüketildiğini göstermektedir. Bu çalışmada da İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nde benzer bir araştırma uygulanmış olup, aşağıda kütüphane ile ilgili genel bilgiler kısaca özetlenmiştir.

3.4. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi, İstanbul Üniversitesi olmak üzere çeşitli devlet ve vakıf üniversitelerine yakın bir konumda yer almaktadır. Bina İstanbul'un Fethi sırasında tahrip olmuş, daha sonra Sekbanbaşı Yakup Ağa tarafından camiye çevrilmiştir. Binanın hemen yanına Fatih Sultan Mehmet tarafından Osmanlı sikkelerinin basılması için bir darphane yaptırılmış fakat yapı yıllar

içerisinde çeşitli yangınlara maruz kalmıştır. Yangınlar sonrasında bu alan saray mimarı tarafından yeni haline getirilmiş ve Simkeşhane-i Amire olarak tanınmıştır. 20. yüzyılda bir yol yapım çalışması sırasında hasar gören Simkeşhane-i Amire, Prof. Dr. Bedii Şehsuvaroğlu tarafından restore edilmiş fakat restorasyon çeşitli nedenlerle yarım kalmıştır. Yarım kalan kısımları daha sonra Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından tamamlanmıştır. Bina yaklaşık kırk yıldır kütüphane olarak kullanılmaktadır (Fatih Kaymakamlığı, 2023). Dört kattan oluşan ve yaklaşık 3.000 m² alana sahip olan binada depolar, konferans salonu, dinlenme, çalışma ve okuma alanları yer almaktadır. 2022 yılında kütüphanede 5 kütüphaneci olmak üzere, güvenlik ve temizlik görevlileri, bekçi, bilgisayar işletmeni, veri kontrol elemanları görev almaktadır. Kütüphane koleksiyonunda 30.000'i edebiyat olmak üzere 60.000'den fazla materyal bulunmaktadır. Kütüphane sözü edilen bu unsurlar ile ödünç verme hizmeti, gezici kütüphane hizmeti, bilgisayar, internet ve çalışma alanı hizmeti, kültürel etkinlik ve organizasyonlar ile topluma çeşitli hizmetler sunmaktadır. (Fatih Kaymakamlığı 2023).

4. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Yöntemi

Halk kütüphanelerine yapılan yatırımlar ile kütüphanelerin topluma sunmuş olduğu bilgi hizmetlerinin ekonomik değerlerinin karşılaştırıldığı ve “İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi’nin 2022 yılında sunduğu hizmetlerin maliyeti ile bu hizmetler sonucunda sağlanan ekonomik yarar arasında nasıl bir fark bulunmaktadır?” biçiminde kurgulanan *araştırma sorusu* temelinde gerçekleştirilen bu *çalışmanın amacı*; “İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi’nin 2022 yılında sunmuş olduğu hizmetlerin maliyet-yarar analizini yapmak ve sağlamış olduğu ekonomik yararı ortaya koymaktır.” *Çalışmanın hipotezi* şöyle oluşturulmuştur: “İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi’nin 2022 yılında sunduğu hizmetlerle sağladığı ekonomik yarar, bu hizmetlerin maliyetinden daha fazladır.”

Araştırma 2022 yılında gerçekleştirilmiş ve söz konusu yılda yapılan tüm harcamalar ile birlikte kütüphane hizmetlerinin kullanım verileri, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü izniyle İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü’nden sağlanmıştır. Kütüphaneden sağlanan veriler çerçevesinde, halk kütüphanesi hizmetleri materyal/koleksiyon kullanımı, fiziksel alan kullanımı, internete bağlı bilgisayar hizmeti, referans/danışma soruları, kültürel etkinlikler kategorileri olmak üzere 5 ana grupta ele alınmıştır.

Koleksiyon kullanım değeri ödünç verilen ve kütüphane içerisinde kullanılan materyallerden oluşmaktadır. KOHA otomasyon sistemindeki fiyat verileri bu materyallerin kullanım değerini tam olarak yansıtmadığı için materyallerin fiyatları yazılan kod şeması aracılığıyla “Google Chrome, Alışveriş” sekmesinden çekilmiş ve çekilen fiyatlar TÜİK kitap fiyatı endeksi kullanılarak enflasyondan arındırılmıştır. Enflasyondan arındırılan fiyatlar ödünç alan kullanıcıların yararı olarak nitelendirilmiş, maliyet-yarar analizinde toplumsal yarar olarak değerlendirilmiştir.

Kütüphane koleksiyonunun dışında kalan hizmetlerden fiziksel alan kullanımı, internete bağlı bilgisayar hizmeti ve kültürel etkinliklere yönelik olarak ekonomik yararın hesaplanması konusunda kütüphanenin yakın çevresindeki alternatif işletmeler belirlenmiş ve alternatif işletmelerin ikame hizmetlerinin piyasa fiyatları tespit edilmiştir. Tespit edilen fiyatlar TÜİK genel fiyat endeksi kullanılarak enflasyondan arındırılmıştır. Enflasyondan arındırılan fiyatlar, bu hizmetlerden faydalanan kullanıcıların yararı olarak nitelendirilmiş, maliyet-yarar analizi şemasında ekonomik yarar olarak ele alınmıştır.

Referans hizmetlerine yönelik olarak ise alternatif işletmelerin bulunmaması nedeniyle ilgili hizmetin fiyatlamasında kütüphane personellerinin 2022 yılı maaş ortalamasına karşılık gelen ücret temel alınmıştır. Kullanıcılar tarafından kütüphaneye yöneltilen referans soru sayısı ile hesaplanan ücret (her soru için ortalama 10 dakika yanıtlama süresi) çarpılarak danışma/referans hizmetlerinin ekonomik yararı hesaplanmıştır. Bu hesaplamada kütüphane personellerinin maaşları temel alınmış ve bu fiyatlara herhangi bir kâr eklenmemiştir. Saptanan fiyatlar kullanıcıların yararı olarak değerlendirilmiş, maliyet-yarar analizi şemasında toplumsal yarara eklenmiştir.

5. Bulgular ve Değerlendirme

Bu bölümde İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi’nin 2022 yılına ilişkin olarak öncelikle maliyet verileri sunulacaktır. Daha sonra kütüphanenin kullanım verileri çerçevesinde kütüphane hizmetlerinin

yararı ortaya konulacaktır Kütüphane hizmetlerinin yararının ortaya konulabilmesi için alternatif işletmelerin ikame hizmetlerinin fiyatları kütüphane hizmetlerinin alternatif fiyatı olarak kullanılacaktır.

5.1. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Maliyet Unsurları

Birçok maliyet unsuru işletme yapısı farketmeksizin benzerlik göstermektedir. Yakıt, bakım-onarım, enerji bu unsurlardan bazılarıdır. Personel maliyetleri de benzer şekilde birçok işletmenin en önemli maliyet unsuru olarak bilinmektedir. Kütüphanelerde de yakıt, bakım-onarım, enerji maliyetleri olmazsa olmaz unsurlar olarak kayıtlarda yer almakta ve personel maliyetleri de tıpkı diğer işletmelerde olduğu gibi en önemli maliyet unsuru olarak kayda geçmektedir. Yukarıda bahsi geçen maliyet unsurlarının yanı sıra bir kütüphanenin faaliyetlerini etkin bir şekilde sürdürebilmesi için gerekli görülen ve harcama kalemleri olarak da KYGM'nin bütçe sisteminde kullanılan maliyet unsurları aşağıda gösterilmektedir.

Tablo 1

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Maliyet Unsurları ve 2022 Yılı Toplam Maliyeti

Doğalgaz	Elektrik	Su	Kömür	Kalorifer
Giyecek Alımı	Geçici Görevlendirme Yolluğu	Emekli Görevlendirme Yolluğu	Atama Görevlendirme Yolluğu	Seyyar Görev Tazminatı
Klima Bakımı	Telefon	İnternet	Elektrik-Su-Santral Arıza Bakımı	Kombi Bakımı
İlan Giderleri	Pul	Kamera Alımı	Alarm Alımı	Bilgisayar Bakımı
Kırtasiye	Temizlik	Gazete	Abonelik	Yangın Tüpü Bakımı
Egzoz Muayene	Araç Muayene	Mahkeme Harç Gideri	Kazan Bakımı	Asansör Bakımı
Temizlik Hizmet Alımı	Araç Sigorta	Bina Sigorta	Kira	Taşıma ve Kargo
Makine ve Teçhizat Bakımı	Yangın Tüpü Alımı	Taşıt Bakımı ve Onarımı	Personel Maaşları	Kitap Ödeneği
Toplam Maliyet				
2.692.374,00 TL				

Kütüphanenin 2022 yılındaki toplam maliyeti 2.692.374,00 TL'dir. Bu maliyetin 1.327.262,00 TL'si (%50) personel maliyetleridir. Bunu doğalgaz, elektrik, su, kömür, kırtasiye gibi yakıt ve hammadde maliyetleri 648.945,00 TL ile (%24) takip etmektedir. Yakıt ve hammadde maliyetlerinden sonra 270.670,00 TL (%10) ile atama ve görevlendirmeleri maliyetleri en önemli maliyet unsurlarından olmuştur. Kitap ödenekleri ise toplam 218.000,00 TL (%8) olarak karşımıza çıkmaktadır. Önemli olarak varsayılabilecek diğer maliyet unsurları ise araç ve bina sigortası, ilan ve pul giderleri, telefon ve internet faturaları, kira, taşıma ve kargo maliyetleridir ve bu unsurların toplam maliyeti 195.776,00 TL (%7) olarak kayıt altına alınmıştır. Toplam maliyetin geri kalan kısmı 31.721,00 TL'si (%1) ise diğer maliyetlerden kaynaklanmaktadır.

5.2. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Sağladığı Ekonomik Yararlar

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi yukarıda gösterilen maliyetleri üstlenmiş, bu maliyetlere karşın birtakım hizmetler üretmiştir. Ödünç verme hizmetleri, fiziksel alan hizmeti, referans/danışma

hizmetleri, internet ve internete bağlı bilgisayar hizmetleri ve son olarak düzenlenen kültürel etkinlikler bu hizmetlerin başlıcalarıdır.

5.2.1. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin koleksiyon yararı

Kütüphane koleksiyonunun yararı iki şekilde ele alınıp, değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki KOHA Otomasyon Sistemi aracılığıyla ödünç verilen materyallerin güncel fiyatlarının kod editörüne yazılan kod aracılığıyla tespiti, ikincisi kütüphane içerisinde kullanılan materyallerin güncel fiyatlarının tespiti şeklindedir. Elde edilen fiyatlar TÜİK kitap fiyat endeksi kullanılarak enflasyondan arındırılmış ve kütüphane koleksiyonunun kullanım yararı hesaplanmıştır. Tablo 2'de 2023 yılı kasım ayı kitap fiyatı endeksi ile 2022 yılının ilgili aylarının endeks değişimleri hesaplanmıştır. Hesaplanan yüzde değerler 2023 yılı kasım ayında tespit edilen ilgili fiyatlardan düşülmüştür. Endeks ve fiyatlara ilişkin ayrıntılar aşağıda paylaşılmaktadır.

Tablo 2

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin 2022 Yılı Ödünç Verme Hizmetlerine İlişkin Yarar Hesaplaması

Aylar	Ödünç Verme (N)	Endeks Değişimi	Enflasyon %	2023 (TL)	2022 (TL)
Ocak	638	1.965,55 / 818,51	140,13	63.364,68	26.387,65
Şubat	1.680	1.965,55 / 845,89	132,36	205.190,96	88.307,35
Mart	2.076	1.965,55 / 863,90	127,52	237.779,65	104.509,34
Nisan	2.091	1.965,55 / 912,59	115,38	217.073,55	100.786,30
Mayıs	1.974	1.965,55 / 966,41	103,38	224.583,10	110.425,36
Haziran	1.639	1.965,55 / 1.007,76	95,04	189.146,63	96.978,37
Temmuz	1.206	1.965,55 / 1.113,94	76,45	142.308,18	80.650,71
Ağustos	1.562	1.965,55 / 1.180,72	66,47	188.909,71	113.479,73
Eylül	1.518	1.965,55 / 1.227,69	60,10	156.688,44	97.869,10
Ekim	1.977	1.965,55 / 1.252,38	56,94	204.823,23	130.510,53
Kasım	2.616	1.965,55 / 1.291,33	52,21	286.763,39	188.399,83
Aralık	3.376	1.965,55 / 1.330,12	47,77	349.761,29	236.693,03
Toplam	22.353	--	--	2.466.392,81	1.374.997,30

Tablo 2'ye göre, kütüphane 2022 yılı içerisinde toplam 22.353 kez ödünç verme hizmeti gerçekleştirmiştir. Bu materyallerin kod editörü aracılığıyla internetten çekilen fiyatları 2023 yılı için 2.466.392,81 TL olarak tespit edilmiştir. Materyallerin ödünç alındıkları aylara ilişkin fiyatlarının tespiti hususunda, yukarıda hesaplanan kitap fiyatı enflasyonu her bir ay özelinde toplam fiyatlardan düşürülmüştür. Bu sonuca göre kütüphanenin 2022 yılı için ödünç verme hizmetlerinin yararı 1.374.997,30 TL olarak hesaplanmıştır. Bu değer yalnızca ödünç verme hizmetlerinin yararı olarak değerlendirilmiştir. Kütüphane koleksiyonunun kullanım yararının tam olarak ölçülebilmesi için kütüphane içerisinde kullanılan materyallerin fiyatlarının da tespit edilmesi gerekmektedir. Fakat kütüphane içerisinde kullanılan materyallerin yalnızca kullanım sayılarının kayıt altına alınmış olması nedeniyle bu materyallerin fiyatları tespit edilememiştir. Bu nedenle kütüphane içerisinde kullanılan materyallerin fiyatı olarak yukarıda açıklanan 2022 yılı fiyat toplamının toplam ödünç verme sayısına bölümü sonucunda elde edilen ortalama fiyat temel alınmıştır. Ortalama fiyat kütüphane içerisinde kullanılan kitap ve dergiler için 61,51 TL olarak sabit kabul edilmiştir.

Tablo 3'te 2022 yılında kütüphane içerisinde kullanılan kitap ve dergilerin sayıları ile 61,51 TL olarak saptanan ortalama fiyat çarpılmış ve İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin 2022 yılına ilişkin kütüphane içi materyal kullanım yararı hesaplanmıştır.

Tablo 3

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin 2022 Yılı Kütüphane İçi Materyal Kullanımına İlişkin Yarar Hesaplaması

Materyal türü	Kütüphane İçi Kullanım (N)	Ortalama Materyal Fiyatı (TL)	Toplam Fiyat (TL)
Kitap	14.550	61,51	894.970,50
Dergi	1.786	61,51	109,856.86
Toplam	16.336	61,51	1.004.827,36

Tablo 3'e göre toplam yarar 1.004.827,36 TL olarak hesaplanmıştır. Tablo 2'de ve Tablo 3'teki fiyat toplamalarının toplanması sonucunda kütüphane koleksiyondan doğan yararın genel toplamına ulaşılmaktadır. Bu doğrultuda kütüphane koleksiyonundan doğan ekonomik yararın genel toplamı 2.379.824,66 TL olarak hesaplanmıştır. Söz konusu veriler çerçevesinde, ödünç verme hizmetlerinden ortaya çıkan yararın kütüphane koleksiyonundan doğan toplam yararın %57,7'sini, kütüphane içerisinde kullanılan materyallerin ortaya çıkardığı yararın ise kütüphane koleksiyonundan doğan toplam yararın %42,3'ünü oluşturduğu anlaşılmıştır.

5.2.2. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Fiziksel Alan Kullanım Yararı

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi Cerrahpaşa ve İstanbul Üniversitesi'ne yakın olması nedeniyle sıklıkla öğrencilerin yararlandığı bir mekandır. Bu nedenle fiziksel alan kullanım yararının hesaplanması kütüphanenin topluma sunduğu hizmetlerin ekonomik değerinin tam olarak ifade edilmesi açısından önemli görünmektedir. Bu bağlamda ilgili hizmet fiyatının hesaplanmasında alternatif fiyatlar araştırılmış, kafe ve restoranlar çalışma ve okuma anlamında uygun koşulları taşımaması nedeniyle bu hizmetin alternatifi olarak değerlendirilmemiştir.

Tablo 4'te İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'ne yakın yerlerde bulunan alternatif işletmeler listelenmektedir.

Tablo 4

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Yakın Çevresindeki Alternatif İşletmeler ve Fiyatları

Kurumlar	2023 Günlük (TL)
IDEA	49,33
Strateji Eğitim Kurumları	150
Kolektif House	199
Workington	132
Ortalama	132,58

Tablo 4'te alternatif işletmelerin yanı sıra bu işletmelerin günlük fiyatlamaları da açıklanmaktadır. Ayrıca İstanbul'da mekânsal açıdan elverişli çalışma koşullarıyla kütüphaneye alternatif sayılabilecek fakat günlük giriş fiyat uygulaması bulunmayan işletmelerin aylık/yıllık fiyatları tespit edilmiş, bu doğrultuda işletmelerin günlük fiyatları hesaplanarak tabloya eklenmiştir. Alternatif kuruluşların 2023 yılı itibarıyla ortalama fiyatları 132,58 TL olarak hesaplanmıştır.

Tablo 5'te 2023 yılı Aralık ayı genel fiyat endeksi ile 2022 yılının ilgili aylarının endeks değişimleri hesaplanmıştır. Hesaplanan yüzde değerler 2023 yılı aralık ayında tespit edilen ilgili fiyatlardan düşülmüştür. Endeks ve fiyatlara ilişkin veriler aşağıda paylaşılmaktadır.

Tablo 5

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin 2022 Yılı Fiziksel Alan Kullanım Yararı

Aylar	Kullanıcı Sayısı (N)	Endeks Değişimi	Enflasyon %	2023 (TL)	2022 (TL)
Ocak	2.246	1.859.38 / 763.23	143,61	297.774,68	122.234,17
Şubat	2.641	1.859.38 / 799.93	132,44	350.143,78	150.638,35
Mart	3.402	1.859.38 / 843.64	120,39	451.037,16	204.654,09
Nisan	3.279	1.859.38 / 904.79	105,50	434.729,82	211.547,35
Mayıs	3.133	1.859.38 / 931.76	99,55	415.373,14	208.154,91
Haziran	2.730	1.859.38 / 977.90	90,14	361.943,40	190.356,26
Temmuz	1.430	1.859.38 / 1.001.03	85,74	189.589,40	102.072,46
Ağustos	1.078	1.859.38 / 1.015.65	83,07	142.921,24	78.069,17
Eylül	1.464	1.859.38 / 1.046.89	77,60	194.097,12	109.288,91
Ekim	2.553	1.859.38 / 1.084.00	71,52	338.476,74	197.339,51
Kasım	2.729	1.859.38 / 1.115.26	66,72	361.810,82	217.017,04
Aralık	5.012	1.859.38 / 1.128.45	64,77	664.490,96	403.283,94
Toplam	31.697	--	--	4.202,388.26	2.194.656,16

Tablo 5'te, yukarıda açıklanan ortalama günlük fiyat (132,58 TL) ile kütüphaneye giriş sayısının çarpılması sonucunda elde edilen yarar 2023 yılı için 4.202,388.26 TL olmuştur. Bu fiyatın enflasyondan arındırılması için 2023 aralık ayı genel enflasyon endeksi ile 2022 yılının ilgili ayları arasındaki endeksin değişimi hesaplanmış ve bu yüzde değerler ilgili ayların fiyatlarından düşürülmüştür. Bu doğrultuda kütüphanenin 2022 yılı için fiziksel alan kullanım yararı 2.194.656,16 TL olarak hesaplanmıştır. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin fiziksel alan kullanım yararı, kütüphane koleksiyonunun kullanımından sonra en yüksek ekonomik yarar sağlayan hizmet olarak karşımıza çıkmıştır.

5.2.3. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin İnternet ve Bilgisayarlarının Ekonomik Yararı

Araştırma kapsamında internete erişim ve bilgisayar kullanım hizmetlerinin yararı ayrı ayrı hesaplanmıştır. İnternete (TTNET VPN) erişim sayısı ile ilgili bilgiler Bilgi Teknolojileri Genel Müdürlüğü tarafından paylaşımına uygun görülmemiştir. Dolayısıyla bu kısımda yalnızca kütüphanenin internete bağlı bilgisayarlarının kullanımları değerlendirmeye alınmıştır. İnternete bağlı bilgisayar hizmetlerinin yarar hesaplamasında alternatif fiyatların saptanması için bölgedeki internet kafeler ile görüşülmüştür. Bu işletmelerin doğrudan 2022 yılı saatlik ücret bilgilerine ulaşılmıştır. Bu nedenle bu hizmetin fiyatlarının tespiti için ikincil bir enflasyon ve endeks hesaplaması gerekli görülmemiştir.

Tablo 6*İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Yakın Çevresindeki Alternatif İşletmeler ve Fiyatları*

İşletmeler	2022 Saat (TL)
Seçkin İnternet Kafe	10
Nazar İnternet Kafe	12
Şamata İnternet Kafe	10
Ortalama	10,7

Tablo 6'ya göre 2022 yılında internet kafelerin ortalama fiyatları 10,7 TL olarak hesaplanmıştır. Kütüphane bilgisayarlarının kaç saat kullanıldığı ile ilgili verilerin eksikliği nedeniyle bu hesaplama yalnızca bilgisayarların açılış sayıları ile sınırlı kalmıştır. Kütüphane bilgisayarları bir yıl içerisinde toplam 3.187 kez açılmıştır. Bu doğrultuda kütüphane bilgisayarlarının kullanım yararı 34.100,90 TL olarak bulunmuştur.

5.2.4. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Referans Hizmetlerinin Ekonomik Yararı

Referans hizmetleri kullanıcıların bilgi edinmek, bir kaynağa erişmek veya kütüphanenin fiziksel alanını etkin kullanmak amacıyla çeşitli kanallar aracılığıyla kütüphaneciye sorularını iletmesi ve yanıt aramasıdır. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nde de referans kütüphanecileri çalışmakta ve referans soruları bu kütüphaneciler tarafından yanıtlanmaktadır. Çalışma kapsamında referans hizmetlerine yönelik olarak 2022 yılına ilişkin verilerin bulunmaması nedeniyle kütüphanede 2023 aralık ile 2024 ocak ayları arasında bir zaman çalışması uygulanmış ve bir aylık zaman diliminde kütüphaneye giriş yapan kullanıcıların sayısı ile yine bu ay içerisinde kütüphaneciye yöneltilen sorular derlenmiştir. Bu sayılar 2022 yılında kütüphaneye giren kullanıcı sayısı ile oranlanmış, bu vesileyle 2022 yılında sorulduğu tahmin edilen referans soru sayı ve türleri tahmin edilmiştir. Aşağıda zaman çalışmasının uygulandığı takvim aralığında kütüphaneciye yöneltilen soru sayı ve dağılımları paylaşılmaktadır.

Tablo 7*İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nde 2023 Yılı Aralık Ayı - 2024 Yılı Ocak Ayı Arasında Kütüphaneye Yöneltilen Referans Soru Sayısı*

Soru Türleri	Sayı (N)
KOHA Kaynak Sorgulama	7.038
Araştırma Konularına Rehberlik	5.750
Genel Sorular	5.112
Toplam	17.900

Tablo 7'ye göre, 2023-2024 yılında kütüphaneye üç temel grupta 17.900 soru yöneltilmiştir. Kütüphane materyallerinin yer tespiti için sorulan sorular kütüphaneciye en sık sorulan soru olarak karşımıza çıkmaktadır. Materyal tespitinden sonra kütüphaneciye en çok danışılan konu araştırma rehberliği olmuştur. 2023 Aralık - 2024 Ocak ayı aralığında uygulanan bu çalışmada kütüphaneyi 7.165 kullanıcı ziyaret etmiştir. Kütüphaneyi ziyaret eden kullanıcı sayısı ve kütüphaneye yöneltilen soru sayısı ile 2022 yılında kütüphaneyi ziyaret eden 34.884 kişi oranlandığında kütüphaneye 2022 yılında "sorulduğu varsayılan" referans soru sayısı 87.149 olarak hesaplanmıştır. Referans sorularının fiyatlandırması konusunda ise alternatif bir fiyatın olmaması nedeniyle bu çalışmada benzer çalışmalarda uygulanan yöntemlerden birisi olan "saatin onda biri" yaklaşımı tercih edilmiştir. Bu çerçevede, kütüphane

personellerinin 2022 yılı ortalama maaşlarının saatlik diliminin 1/10'u bir referans sorusunun yanıtlanma yararı olarak atanmıştır. Referans sorularının yanıtlanmasının fiyatı 2022 yılı için ortalama 4,74 TL olarak saptanmıştır. Ortalama fiyat ile yukarıda hesaplanan ve kütüphaneye yöneltildiği varsayılan referans soru sayısı (87.149) çarpılmış, 2022 yılında referans hizmetlerinin “arz edildiği varsayılan” değerine ulaşılmıştır. 413.885,45 TL olarak hesaplanan bu değer İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin 2022 yılı referans hizmetlerinin ekonomik yararı olarak kabul edilmiştir.

5.2.5. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Kültürel Etkinliklerinin Ekonomik Yararı

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi sunmuş olduğu bilgi hizmetlerinin yanı sıra kullanıcılarının kültürel yaşama katılımı desteklemek amacıyla çeşitli etkinlik ve organizasyonlar düzenlemekte ya da ev sahipliği yapmaktadır. Kütüphane, 2022 yılı içinde 57 etkinlik düzenlemiş ya da bu etkinliklere ev sahipliği yapmıştır. Mesleki seminerler, oryantasyonlar, fuarlar, film gösterimleri, sergiler bu etkinliklerden bazılarıdır. İlgili yıl içerisinde 57 faaliyete toplam 8800 kullanıcı katılmıştır. Bu etkinliklerin fiyatları da yukarıdaki hizmetlerde olduğu gibi alternatif fiyatlar aracılığıyla tespit edilmiştir. İlgili fiyatlar TÜİK genel fiyat endeksi kullanılarak enflasyondan arındırılmıştır.

Tablo 8

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin Yakın Çevresindeki Alternatif Kültürel Etkinlik Fiyatları

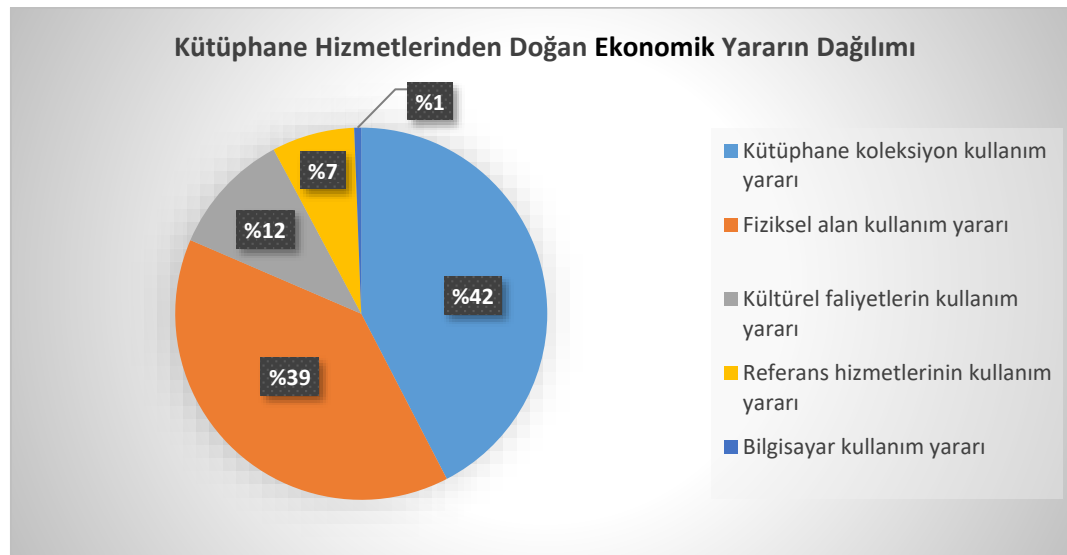
Etkinlikler	2024 Fiyatları (TL)
Temel yapay zekâ uygulamaları	212
Şiir Yolculuğu "Edip Cansever Durağı"	80
Cem Karaca'nın Gözyaşları filmi	200 TL (Tam) / 185 TL (Öğrenci)
Sadık Ahmet filmi	140 TL (Tam) / 130 TL (Öğrenci)
Pera Müzesi	100 TL (Tam) / 50 TL (Öğrenci)
Devlet Tiyatroları	75 TL (Tam) / 45 TL (Öğrenci)
İstanbul Modern Sergisi	230 TL (Tam) / 150 TL (Öğrenci)
Sinema Müzesi Sergisi	180 TL (Tam) / 120 TL (Öğrenci)
Ortalama	135,5 TL

Tablo 8'de İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin gerçekleştirdiği etkinliklere benzer sekiz farklı kültürel etkinliğin fiyatları derlenmiştir. Bu fiyatlar çoğunlukla öğrenci ve yetişkinlere göre farklılık göstermektedir. Fakat bu hesaplamada herhangi bir ayrıma gidilmemiş ve etkinliklerin 2024 yılı için ortalama fiyatları 135,5 TL olarak hesaplanmıştır.

Tablo 9*İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nin 2022 Yılı Kültürel Etkinliklerin Ekonomik Yararı*

Aylar	Kullanıcı Sayısı (N)	Endeks Değişimi	Enflasyon %	2024 (TL)	2022 (TL)
Ocak	200	1.984.02 / 763.23	159,95	27.100,00	10.425,08
Şubat	389	1.984.02 / 799.93	148,02	52.709,50	21.252,11
Mart	1.379	1.984.02 / 843.64	135,17	186.854,50	79.455,07
Nisan	1.646	1.984.02 / 904.79	119,27	223.033,00	101.716,14
Mayıs	435	1.984.02 / 931.76	112,93	58.942,50	27.681,63
Haziran	122	1.984.02 / 977.90	102,88	16.531,00	8.148,16
Temmuz	72	1.984.02 / 1.001.03	98,19	9.756,00	4.922,54
Ağustos	0	1.984.02 / 1.015.65	95,34	0	0
Eylül	55	1.984.02 / 1.046.89	89,51	7.452,50	3.932,51
Ekim	594	1.984.02 / 1.084.00	83,02	80.487,00	43.977,16
Kasım	760	1.984.02 / 1.115.26	77,89	102.980,00	57.889,70
Aralık	3.148	1.984.02 / 1.128.45	75,81	426.554,00	242.622,14
Toplam	8.800	--	--	1.192.400,00	602.022,24

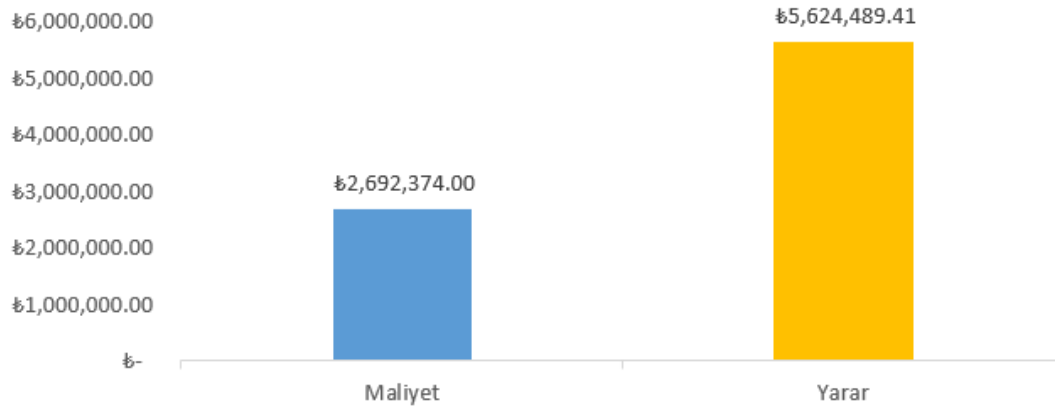
Tablo 9'da kültürel etkinliklerin 2024 yılı alternatif fiyatları ile kültürel etkinliklere katılım sağlayan kullanıcı sayısı çarpılmış ve kültürel etkinliklerin ekonomik yararı 2024 yılı için 1.192,400.00 TL olarak belirlenmiştir. Elde edilen endeks değişimleri ile hesaplanan enflasyon oranları bu çarpımın sonuçlarından her bir ay için düşürülmüş ve aylara göre kütüphanenin düzenlediği kültürel etkinliklerin ekonomik yararları hesaplanmıştır. Hesaplama sonucunda 2022 yılında düzenlenen kültürel etkinliklerin yarattığı ekonomik yararın 602.022,24 TL olduğu anlaşılmıştır.

Şekil 1*Kütüphane Hizmetlerinden Doğan Ekonomik Yararların Dağılımı*

Şekil 1’de İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi’nin hizmetlerinden doğan yararın dağılımı yer almaktadır. Dağılıma göre en önemli ekonomik yarar 2.379.824,66 TL (%42) ile kütüphane koleksiyonundan kaynaklanmaktadır. Kütüphane koleksiyonundan sonra kütüphanenin sağladığı en önemli yarar 2.194.656,16 TL (%39) ile fiziksel alan kullanımından ortaya çıkmaktadır. Kültürel faaliyetlerin kullanımı fiziksel alan kullanımından sonra gelmekte ve 602.022.24 TL (%11) ile kütüphanenin en önemli üçüncü hizmeti olarak dikkat çekmektedir. Referans hizmetlerinin yararı ekonomik fayda sıralamasında 403.885,45 TL (%7) ile kültürel faaliyetlerden sonra gelmektedir. Referans hizmetleri, yarar sıralamasında her ne kadar alt sırada yer alsada da bilgi kaynaklarının keşfinin sağlaması hususunda kullanıcılar tarafından sıklıkla başvurulmuş bir hizmet olarak verilmektedir. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi’nin sunduğu hizmetler arasında en az ekonomik katkı sağlayan hizmetin 34.100,90 TL (%1) ile internet-bilgisayar hizmeti olduğu söylenebilir. Kullanıcıların internete erişimini kolaylaştırmak için kütüphanede ücretsiz ve kablosuz bir şekilde TTNET-VPN altyapısı ile internet erişimi ayrıca sunulmaktadır. Bu hizmete ilişkin veriler yetkililerce paylaşılmamaktadır. Bu nedenle internet ve internete bağlı bilgisayar kullanımının ekonomik değeri düşük görünmektedir. Gerçekte bu değer çok daha fazla olduğu öngörülmektedir.

Şekil 2

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi Maliyet/Yarar Analizi

Şekil 2’de görüldüğü üzere, İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi için yapılan maliyet-yarar analizi sonucuna göre, kütüphanenin bir yıllık maliyetinin (harcamalarının) 2.692.374,00 TL olmasına karşın, elde edilen ekonomik yarar 5.624.489,41 TL olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuç, “kütüphane kendine yatırılan her 1 TL karşılığında topluma 2.08 TL değerinde ekonomik yarar sağlamıştır” biçiminde de ifade edilebilir. Bir başka deyişle, çalışmamızın maliyet-yarar analizine göre 2022 yılında İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi için yapılan yatırımların (harcamaların) ekonomik yarar olarak geri dönüşü iki kattan fazla olmuştur. Araştırmanın hipotezini de kanıtlayan bu veri Türkiye’de bir kütüphanenin ekonomik yararını ilk kez ortaya koyan çok önemli somut bir veridir. Ayrıca belirtilmesi ve göz önüne alınması gereken önemli bir diğer nokta da şudur: Çalışmanın yapıldığı yılın dünyada ve Türkiye’de Covid 19 salgınının en yoğun dönemidir. Dolayısıyla elde edilen ekonomik yararın görece düşük çıktığı öngörülebilir. Kullanıcı/kullanım sayısının neredeyse yarı yarıya azaldığı böylesi olağanüstü bir salgın döneminde dahi söz konusu kütüphanenin elde ettiği iki kattan fazla ekonomik yararın olağan dönemler için çok daha yüksek olduğu/olacağı açıktır.

Çalışmanın somut bir çıktısı olarak halk kütüphanelerinin (ve diğer kütüphane türlerinin de) kullanılabileceğini düşündüğümüz basit ve pratik (uygulanabilir) bir maliyet-yarar analizi formülü de geliştirilmiştir. Söz konusu formül aşağıdadır.

Maliyet Ölçümü

MToplam = M1 (Doğalgaz harcama tutarı) + M2 (Elektrik harcama tutarı) + M3 (Su harcama tutarı) + M4 (Kömür harcama tutarı) + M4 (Araç muayene bedeli) + M5 (Personel maaşları tutarı) + M6 (Kitap ödeneği tutarı) + M7 (Abonelikler bedeli) + ...

Yarar Ölçümü

$Y_{\text{Toplam}} = Y1$ (Ödünç verilen materyaller fiyat toplamı) + $Y2$ (Kütüphane içerisinde kullanılan materyaller fiyat toplamı) + $Y3$ (Fiziksel alan hizmeti bedeli) + $Y4$ (İnternet hizmeti bedeli) + $Y5$ (Bilgisayar hizmeti bedeli) + $Y6$ (Referans hizmetleri bedeli) + $Y7$ (Kültürel faaliyet hizmetleri bedeli) + ...)

Maliyet-Yarar Oranı Ölçümü

Oran (%) = $\text{Yarar} / \text{Maliyet} \times 100$ ($O = Y / M \times 100$)

Türkiye'deki halk kütüphaneleri yukarıdaki formülü kendi verilerine kolayca uyarlayarak hizmet verdikleri bölgenin ekonomik yaşamına sağladıkları katkıyı/yararı, başka bir deyişle kurumsal ekonomik performanslarını hesaplayabilirler.

6. Sonuç ve Öneriler

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi'nde personel maliyetleri unsurunun girdi maliyetleri içinde en yüksek orana sahip olduğu, bunu elektrik, su, doğalgaz gibi yakıt ve abonelik maliyetlerinin izlediği anlaşılmıştır. En düşük maliyet unsuru ise bakım ve onarım gibi her zaman gerçekleşmeyen giderler olmuştur. Yarara ilişkin olarak ise kütüphanenin en yüksek değer yaratan hizmetinin koleksiyon hizmeti olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sırayı fiziksel alan kullanım hizmeti izlemiştir. Fiziksel alan kullanım hizmetinden sonra en önemli yarar sağlayan hizmetler sırasıyla kültürel etkinlikler, referans hizmetleri ve internete bağlı bilgisayar hizmetleri olmuştur. İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi 2022 yılı maliyet-yarar analizine/hesaplamasına göre 1TL'lik maliyete karşılık 2.08 TL'lik (2 kattan fazla) kamusal ekonomik yarar (kâr) sağlamıştır.

Araştırma bulguları ve sonuçları doğrultusunda aşağıda yer alan öneriler sunulabilir.

- KOHA otomasyon sisteminde tutulan veriler arasında materyallerin fiyatları da yer almalıdır. Bu fiyatlar otomasyon sistemi içerisinde yıllık enflasyon düzeyinde artırılmalıdır.
- Kütüphane içerisinde kullanılan materyallerin tespit edilebilmesi için otomasyon sisteminde "iç kullanım" adı altında bir bölümün açılması ve tüm materyallerin bu iç kullanım bölümünde okutulduktan sonra raflara yerleştirilmesi gerekmektedir.
- Kütüphaneciye sor, yüz yüze danışma, e-posta ve telefon aracılığıyla kütüphaneye yöneltilen soruların sayısı ve türleri şablonlar hazırlanarak kayıt altına alınmalı, istatistiksel verilere dönüştürülmelidir.
- Bilgisayar ve internet kullanımı ile ilgili olarak bilgisayarların açık kaldığı süreler kayıt altına alınmalı ve toplam saat sayısı ilgili personel tarafından işlenmelidir.
- TTNET-VPN aracılığıyla kullanıcıların erişimine sunulan internete bağlanma ve internete bağlı kalınan saat sayısı kütüphaneler tarafından ilgili bakanlıktan talep edilmelidir.
- Kültürel etkinlikler ile ilgili olarak, piyasa fiyatı yüksek olan etkinliklerin sayısı artırılmalıdır.
- KYGM tarafından Türkiye'de halk kütüphanelerinin yukarıda sözü edilen nitelikteki istatistiklerinin kayıt altına alındığı bir sistem geliştirilmeli, maliyet-yarar analizi hesaplamaları bu sistem aracılığıyla her yıl her kütüphane için yapılmalı, kütüphanelerin ekonomik etkileri yıllık maliyet-yarar analiz raporları olarak açıklanmalıdır. Bu raporlar Kültür ve Turizm Bakanlığı'na sunulmalı, bununla birlikte kamuoyu ile paylaşılmalıdır. Zorunlu hale getirilecek bu uygulama ile kütüphanelerin yıllık performansları gözlenmeli, bu gözlem sonucunda da iyileştirmeler yapılmalıdır.

Demokratik toplumlarda devlet kurumlarının açık, saydam ve hesap verebilir olması beklenen bir gerekliliktir. Ayrıca maliyet-yarar analizi hesaplamalarının yapılması ve sonuçlarının kamuoyu ile paylaşılması, halk kütüphanelerine ilişkin toplumsal algı ve kabulü somut verilerle kolaylaştıracak ve güçlendirecektir.

İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi örneği üzerinde gerçekleştirdiğimiz bu araştırmanın Türkiye'deki tüm halk kütüphanelerini içerecek biçimde genişletmesi ileri bir araştırma konusu olarak

düşünülebilir. Ayrıca ifade edildiği üzere benzer maliyet-yarar analizlerinin diğer kütüphane türleri için de uygulanması mümkün görünmektedir.

Etik Standartlar ile Uyumluluk

Çıkar Çatışması: Yazarlar herhangi bir çıkar çatışmasının olmadığını beyan eder.

Etik Kurul İzni: Bu çalışmada etik kurul iznine gerek bulunmamaktadır.

Yazar Katkı Beyanı: Yazarlar makalenin araştırma için "hayati önem taşıyan" personel, mekân, finansal kaynak, araç ve gereç sağlanması, araştırmada kullanılan malzemenin sağlanması, veri toplama ve işleme, analiz ve yorum, bulguların açıklanması, literatür taramasının yapılması, kaynak taraması ve yazma işlemlerinin Samet EMRE tarafından gerçekleştirildiğini, diğer tüm süreçlere eşit oranda katkıda bulunduklarını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yoktur.

Kaynakça

- Akman, T. K. (2011). *Kamu maliyesine giriş*. İzmir: İlya İzmir Yayınevi.
- Atılğan D. (2003). Demokratikleşme sürecinde halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(4), 381-385. <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/issue/view/29>
- Barron, D., Williams, R.V., Bajally, S. Arns, J. ve Wilson, S. (2005). The economic impact of public libraries on South Carolina. South Carolina: The University of South Carolina. Erişim adresi: <https://library.wyo.gov/wp-content/uploads/2020/07/SC-final-report-26-january.pdf>
- Belanger, T. ve Young, H. (1983). *The ALA glossary of library and information science*. Chicago: American Library Association. <https://archive.org/details/alaglossaryoflib00youn>
- Elliot, D. S., Holt, G. E., Hayden, S. W. ve Holt, L. E. (2007). *Measuring your library's value*. Chicago: American Library Association.
- Emre, S. (2024) Halk kütüphanelerinin ekonomik etkisi: İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi için maliyet-yarar analizi (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara. <https://openaccess.hacettepe.edu.tr/xmlui/handle/11655/34928>
- Ersoy, O. (1962). Gezici kütüphaneler I. *Türk Kütüphaneciliği*, 11(3-4), 114-127 <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/issue/view/219>
- Ertuna, İ. Ö. (1974). *Maliyet muhasebesi*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Basımevi.
- Fatih Kaymakamlığı. (2024). *İstanbul Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi*. T.C. İçişleri Bakanlığı. Erişim adresi: <http://www.fatih.gov.tr/istanbul-orhan-kemal-il-halk-kutuphanesi>
- Funk, R. (1975). *Kostenanalyse in wissenschaftlichen bibliotheken: Eine modelluntersuchung an der universitätsbibliothek der Technischen Universität Berlin*. Berlin, Boston: Walter de Gruyter GmbH. <https://doi.org/10.1515/9783111326030>
- Gökçen, G., Çelenk, H. ve Horasan, E. (2014). *Yönetim muhasebesi ve uygulamaları*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Griffiths, J.M., King, D.W. ve Lynch, T. (2004). *Taxpayer return on investment in Florida public libraries: Summary report*. Florida: State Library and Archives. Erişim adresi: <https://cefa.fsu.edu/sites/g/files/imported/storage/original/application/19565558cdcebf1df3c8f7530352864a.pdf>
- Hazırlar, M. A. (2004). Halk kütüphanelerinde iç mimari. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi: Ankara. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- International Federation of Library Association and Institutions-IFLA. (1986). *Guidelines for public libraries*. 3.rd. ed. München: K. G. Saur.
- Kaygusuz, S. Y. ve Dokur, Ş. (2014). *Maliyet muhasebesi*. Bursa: Dora Yayınevi.

- Leimkuhler, F. F. ve Cooper, M. D. (1970). *Analytical Planning for University Libraries*. California: California University. Erişim adresi: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED040729.pdf>
- Levin, Driscoll ve Fleeter. (2006). *Economic benefits of public libraries: Southwestern Ohio's return from investment in public libraries*. Erişim adresi: <https://static1.squarespace.com/static/5bf6023eec4eb7871ad7f98e/t/5bf82a2fc2241bd501f4285b/1542990385731/SW+Library+Econ+Benefits+Study+June+22+2006.pdf>
- Öztaş, C. ve Zengin, E. (2008). Yerel yönetimler ve kültür hizmetleri. *Journal of Social Policy Conferences*, (54), 155-180. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusskd/issue/899/10101>
- Pektaş, E. K. (2004). Büyük kent belediyelerini eğitim ve kültür hizmetlerine siyasi parti ideolojilerinin yansımaları. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=itlSxwH48O1EO15iSXve8Q&no=itlSxwH48O1EO15iSXve8Q>
- Pung, C., Clarke A. ve Patten, L. (2004) Measuring the economic impact of the British library. *New Review of Academic Librarianship*, 10(1), 79-102. <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13614530412331296826?scroll=top&needAccess=true>
- Püsküllüoğlu, A. (2003). *Arkadaş Türkçe sözlük*. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Rider, F. (1936). Library cost accounting. *The Library Quarterly: Information, Community, Policy*. 6(4), 331–381. <http://www.jstor.org/stable/4302298>
- Roberts, S. A. (1998). *Financial and cost management for libraries and information services*. London: Bowker-Saur.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2023). *Genel açıklamalı sözlük*. Ankara: TDK Yayınları. <https://sozluk.gov.tr/>
- The Indiana Business Research Center. (2007). *The economic impact of libraries in Indiana*. Indianapolis: Indiana State Library. <https://libraryresearchnetwork.org/economicimpact-libraries-indiana-2007/>
- Uçak, N. Ö. (2004). Değişen bilgi ortamının danışma hizmetine etkisi. *Türk Kütüphaneciliği*, 18(4), 407-417. <http://tk.org.tr/index.php/TK/article/view/227/220>
- Uslu, M. S. (1991). *Maliyet muhasebesi: Planlama ve kontrol açısından*. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Yavuz, E., Özgül, H. B., ve Susam, N. (2021). Türk bütçe sistemindeki değişimler ve performans esaslı program bütçe sistemine geçiş. *Maliye Çalışmaları Dergisi*, (65), 115-137. <https://doi.org/10.26650/mcd2021-889262>
- Yılmaz, B. (1995). Ankara'daki halk kütüphanesi kullanımı: Sosyo-ekonomik çözümleme. (Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara. <https://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/40.pdf>
- Yontar, A. (1990). *Kütüphaneler için maliyet hesaplamasına giriş*. İstanbul: Edebiyat Fakültesi Basımevi.